

TREŚĆ

NAUKA O GŁOSKACH

	Str.
A. Głosownia opisowa (fonetyka)	1
I. Własności akustyczne głosek (§§ 1—4)	1
II. Właściwości fizjologiczne głosek (§§ 5—39)	2
1. Opis narządów mowy (§§ 5—7)	2
2. Opis czynności narządów mowy (§§ 8—21)	4
3. Podział głosek języka polskiego i sposób ich oznaczania w piśmie (§§ 22—35)	12
III. Sylaby (zgłoski), czyli cząstki wymawianiowe (fonetyczne) wyrazów (§§ 36—37)	20
IV. Rola samogłosek i spółgłosek w sylabach (§§ 38—39)	20
V. Akcent w języku polskim (§§ 40—47)	21
1. Uwaga ogólna (§§ 40—42)	21
2. Akcent, czyli przycisk w języku polskim (§§ 43—47)	22
VI. O niektórych właściwych językowi polskiemu połączeniach głosek (§§ 48—61)	25
1. Położenie samogłosek w wyrazie (§ 49)	25
2. Połączenia samogłosek z samogłoskami (§§ 50—51)	26
3. Połączenia samogłosek ze spółgłoskami (§§ 52—53)	26
4. Położenie spółgłosek w wyrazie (§ 54)	27
5. Połączenia spółgłosek ze spółgłoskami (§§ 55—61)	28
B. Głosownia funkcjonalna	31
I. Właściwości funkcjonalne głosek (§§ 62—64)	31
II. Wymiana samogłosek (§§ 65—78)	33
1. Wymiana jakościowa samogłosek (§§ 66—73)	33
2. Skrzyżowania wymian jakościowych samogłosek (§ 74)	38
3. Wymiana ilościowa samogłosek (§§ 75—78)	39
III. Wymiana spółgłosek (§§ 79—89)	42
IV. Wymiana grup głoskowych (§§ 90—100)	48
1. Wymiany grup głoskowych z elementem samogłoskowym (§§ 90—97)	48
2. Wymiany grup spółgłoskowych (§§ 98—100)	49
C. Wiadomości z głosowni historycznej	53
I. Zmiany historyczne głosek (§§ 101—102)	53
II. Wytwory zmian historyczno-fonetycznych, przechowywane we współczesnym myśleniu językowym polskim (§§ 103—155)	55
1. Samogłoski (§§ 103—111)	55
2. Samogłoski w grupach głoskowych (§§ 112—120)	69
3. Zmiany spółgłosek (§§ 121—130)	75

	Str
4. Zmiany grup spółgłoskowych (§§ 131—138)	81
5. Przegląd historyczny głosek współczesnego języka polskiego (§§ 139—155)	83
a) Samogłoski polskie w oświetleniu historycznym (§§ 139—146)	83
b) Spółgłoski polskie w oświetleniu historycznym (§§ 147—155)	87

CZĘŚCI MOWY

I. Podstawowe kategorie znaczeniowe wyrazów (§§ 156—163)	92
II. Rzeczownik (§ 164)	97
III. Przymiotnik (§§ 165—168)	98
IV. Zaimek (§§ 169—170)	99
V. Liczebnik (§ 171)	101
VI. Czasownik (§§ 172—173)	101
VII. Przysłówek (§§ 174—176)	102
VIII. Przyimek (§§ 177—178)	103
IX. Spójnik (§§ 179—180)	104
X. Partykuła (§ 181)	105

NAUKA O BUDOWIE WYRAZÓW

I. Forma wyrazu (§§ 182—183)	106
II. Części składowe wyrazów (§§ 184—191)	107
1. Części słotwórcze (§ 184)	107
2. Części fleksyjne (§§ 185—186)	109
3. Zasady dzielenia wyrazów na ich części składowe (§§ 187—189)	110
4. Przyrostki i przedrostki żywe i martwe (§§ 190—191)	111
III. Budowa wyrazów i ich klasyfikacja formalna (§§ 192—197)	112
1. Budowa słotwórcza wyrazów (§§ 193—195)	113
2. Budowa fleksyjna wyrazów (§§ 196—197)	114
IV. Formy słotwórcze poszczególnych części mowy (§§ 198—266)	114
1. Formy słotwórcze rzeczowników (§§ 198—224)	114
a) Formy liczby (§§ 199—203)	115
b) Formy rodzaju (§§ 204—207)	118
c) Przyrostki rzeczowników (§§ 208—223)	121
Przyrostki tworzące rzeczowniki od rzeczowników (§§ 208—216)	121
Przyrostki tworzące rzeczowniki żeńskie od męskich (§ 209)	121
Rzeczowniki zdrobniałe i pieszczotliwe (§ 210)	122
Rzeczowniki powiększające i zgrubiałe (§ 211)	122
Rzeczowniki osobowe (§ 212)	123
Rzeczowniki oznaczające miejsce (§ 213)	123
Rzeczowniki zbiorowe (§ 214)	123
Rzeczowniki materialne (§ 215)	124
Rzeczowniki oderwane (§ 216)	124
Przyrostki tworzące rzeczowniki od przymiotników (§§ 217—219)	124
Rzeczowniki osobowe (§ 217)	124
Rzeczowniki materialne (§ 218)	125
Rzeczowniki orzeczeniowe (§ 219)	125
Przyrostki tworzące rzeczowniki od czasowników (§§ 220—223)	125
Rzeczowniki osobowe (§ 220)	126
Rzeczowniki oznaczające narzędzia czynności (§ 221)	126
Rzeczowniki oznaczające miejsce czynności (§ 222)	126
Rzeczowniki orzeczeniowe (§ 223)	127

d) Tworzenie rzeczowników przez odrzucanie przyrostków i skracanie tematów (§ 224)	127
2. Formy słotwórcze przymiotników (§§ 225—236)	128
a) Formy stopniowania (§§ 225—227)	128
b) Inne słotwórcze formy przymiotników (§§ 228—236)	130
Przyrostki tworzące przymiotniki od rzeczowników (§§ 229—234)	130
Przyrostki tworzące przymiotniki od przymiotników (§ 235)	132
Przyrostki tworzące przymiotniki od czasowników (§ 236)	132
3. Formy słotwórcze zaimków i liczebników (§§ 237—242)	133
4. Formy słotwórcze czasowników (§§ 243—257)	136
a) Odimienne słotwórcze formy czasownika (§§ 244—245)	136
b) Odczasownikowe słotwórcze formy czasownika (§§ 246—257)	137
Forma bezokolicznika (§ 247)	138
Forma imiesłowu przymiotnikowego i przysłówkowego (§ 248)	138
Formy wyróżniające słowo osobowe (§§ 249—250)	139
Formy słotwórcze wspólne wszystkim postaciom czasownika (§§ 251—256)	139
Formy słotwórcze właściwe słowom osobowym (§ 257)	146
5. Formy słotwórcze przysłówków (§§ 258—264)	147
a) Przysłówki tworzone od przymiotników (§§ 259—260)	147
b) Przysłówki tworzone od liczebników (§ 261)	148
c) Przysłówki zaimkowe (§ 262)	148
d) Przysłówki odrzeczownikowe (§ 263)	149
e) Formy stopniowania przysłówków (§ 264)	150
6. Formy słotwórcze przymiów, spójników i wykrzykników (§§ 265—266)	150

NAUKA O ODMIANIE WYRAZÓW

A. Odmiana rzeczowników (§§ 267—370)	152
I. Uwagi ogólne (§ 267)	152
II. Przegląd form przypadkowych (§ 268)	153
III. Podział rzeczowników na deklinacje (§ 269)	154
IV. Deklinacja męska rzeczowników (§§ 270—303)	155
1. Przegląd tematów przypadkowych w deklinacji męskiej (§§ 271—281)	155
a) Rzeczowniki męskie twardestematowe (§§ 272—275)	155
b) Rzeczowniki męskie miękkotematowe (§§ 276—280)	159
c) Historyczne pochodzenie współczesnych tematów w rzeczownikach męskich (§ 281)	163
2. Przegląd końcówek przypadkowych deklinacji męskiej (§§ 282—295)	164
3. Uwagi o odmianie niektórych rzeczowników deklinacji męskiej (§§ 296—303)	177
V. Deklinacja nijaka rzeczowników (§§ 304—330)	180
1. Przegląd tematów przypadkowych w deklinacji nijakiej (§§ 308—314)	183
a) Tematy rzeczowników na -o, -e (§§ 308—312)	183
b) Tematy rzeczowników na -ę (§ 313)	185
c) Historyczne pochodzenie współczesnych tematów w rzeczownikach nijakich (§ 314)	185
2. Przegląd końcówek przypadkowych w deklinacji nijakiej (§§ 315—325)	187
3. Uwagi o odmianie niektórych rzeczowników deklinacji nijakiej (§§ 326—330)	190
VI. Deklinacja żeńska rzeczowników (§§ 331—364)	193
1. Przegląd tematów przypadkowych w deklinacji żeńskiej (§§ 335—348)	196
a) Rzeczowniki żeńskie samogłoskowe (§§ 335—342)	196
b) Rzeczowniki żeńskie spółgłoskowe (§§ 343—346)	198
c) Historyczne pochodzenie współczesnych tematów w deklinacji żeńskiej (§§ 347—348)	199

	Str.
2. Przegląd końcówek przypadkowych w deklinacji żeńskiej (§§ 349—361)	201
3. Uwagi o odmianie niektórych rzeczowników deklinacji żeńskiej (§§ 362—364)	204
VII. Mieszana deklinacja rzeczowników (§§ 365—369)	205
1. Mieszana deklinacja rzeczowników męskich (§§ 366—369)	206
VIII. Rzeczowniki nieodmienne (§ 370)	208
B. Odmiana przymiotników (§§ 371—388)	209
1. Uwagi ogólne i przegląd wzorów deklinacyjnych (§§ 371—372)	209
II. Przegląd tematów przypadkowych w deklinacji przymiotników (§§ 373—378)	212
1. Współczesna wymiana tematów obocznych (§§ 373—377)	212
2. Historyczne pochodzenie współczesnych tematów przymiotnikowych (§§ 378)	213
III. Przegląd końcówek przypadkowych w deklinacji przymiotników (§§ 379—385)	215
IV. Przymiotnikowa odmiana rzeczowników (§§ 386—388)	218
C. Odmiana zaimków (§§ 389—408)	219
1. Uwagi ogólne (§ 389)	219
II. Odmiana zaimków rodzajowych (§§ 390—405)	220
1. Uwagi o poszczególnych przypadkach deklinacji zaimków rodzajowych (§§ 392—400)	221
2. Przegląd tematów w deklinacji zaimków rodzajowych (§ 401)	223
3. Zarys historycznego pochodzenia form właściwych zaimkom rodzajowym (§§ 402—405)	224
III. Deklinacja zaimków osobowych (§§ 406—408)	227
D. Odmiana liczebników (§§ 409—424)	228
1. Podział liczebników (§ 409)	228
II. Odmiana liczebników porządkowych, mnożnych i wielorakich (§ 410)	228
III. Odmiana liczebników ułamkowych (§ 411)	228
IV. Odmiana liczebników zbiorowych (§ 412)	229
V. Odmiana liczebników głównych (§§ 413—414)	229
VI. Historyczne pochodzenie współczesnej deklinacji liczebnikowej (§§ 415—424)	232
1. Deklinacja liczebników głównych (§§ 415—422)	232
2. Pochodzenie liczebników ułamkowych i zbiorowych (§§ 423—424)	236
E. Przegląd ogólny form deklinacyjnych języka polskiego (§ 425)	237
F. Odmiana czasowników (konjugacja) (§§ 426—505)	238
1. Obraz koniugacji polskiej (§ 429)	240
II. Układ form w koniugacji polskiej (§ 430)	244
III. Formy czasu teraźniejszego (§§ 431—440)	245
1. Podział czasowników na koniugacje (§ 431)	245
2. Przegląd końcówek osobowych w formach czasu teraźniejszego (§ 432)	246
3. Przegląd tematów obocznych w formach czasu teraźniejszego (§§ 433—440)	246
a) Wymiany jakościowe samogłosek (§ 434)	247
b) Wymiany jakościowe spółgłosek (§§ 435—439)	248
c) Wymiany morfologiczne (§ 440)	251
IV. Formy trybu rozkazującego (§§ 441—444)	252
1. Przegląd końcówek osobowych w formach trybu rozkazującego (§ 442)	252
2. Przegląd tematów obocznych w formach trybu rozkazującego (§§ 443—444)	254
V. Formy imiesłowu współczesnego (§ 445)	255
VI. Formy czasownika związane z tematem czasu przeszłego (§§ 446—460)	256
1. Formy tematów czasu przeszłego i zależny od nich podział czasowników (§ 447)	257

2. Przegląd tematów obocznych w formach tworzonych od tematu czasu przeszłego (§§ 448—456)	258
a) Wymiany jakościowe samogłosek (§ 449)	259
b) Wymiany jakościowe spółgłosek (§§ 450—452)	260
c) Wymiany morfologiczne (§§ 453—456)	263
3. Sposoby tworzenia form związanych z tematem czasu przeszłego (§§ 457—460)	266
VII. Formy złożone czasownika (§§ 461—467)	269
1. Forma czasu przeszłego (§ 462)	269
2. Forma czasu zaprzęzłego (§ 463)	270
3. Forma czasu przyszłego niedokonanego (§ 464)	270
4. Forma trybu przypuszczającego (§ 465)	270
5. Formy strony biernej (§ 466)	271
6. Formy strony zwrotnej (§ 467)	271
VIII. System koniugacji polskiej (§ 468)	272
IX. Wzajemny stosunek form z tematem czasu teraźniejszego i form z tematem czasu przeszłego (§§ 469—474)	272
1. Wymiana tematów czasu teraźniejszego i przeszłego w czasownikach koniugacji <i>-ę -esz</i> (§ 470)	274
2. Wymiana tematów czasu teraźniejszego i przeszłego w czasownikach koniugacji <i>-ię -isz</i> (§ 471)	276
3. Wymiana tematów czasu teraźniejszego i przeszłego w czasownikach koniugacji <i>-am -asz</i> (§ 472)	277
4. Wymiana tematów czasu teraźniejszego i przeszłego w czasownikach koniugacji <i>-em -esz</i> (§ 473)	277
5. Obraz ogólny wymian tematów czasu teraźniejszego i przeszłego w koniugacji polskiej (§ 474)	277
X. Przegląd form koniugacyjnych niektórych czasowników polskich (§§ 475—484)	278
1. Czasowniki koniugacji <i>-ę -esz</i> (§§ 475—481)	278
2. Czasowniki koniugacji <i>-ię -isz</i> (§ 482)	282
3. Czasowniki koniugacji <i>-am -asz</i> (§ 483)	282
4. Czasowniki koniugacji <i>-em -esz</i> (§ 484)	283
XI. Historyczne pochodzenie form koniugacji polskiej (§§ 485—505)	283
1. Pochodzenie tematów czasownikowych (§§ 485—499)	283
a) Tematy koniugacji <i>-ę -esz</i> (§§ 485—490)	283
b) Tematy koniugacji <i>-ię -isz</i> (§§ 491—492)	287
c) Tematy koniugacji <i>-am -asz</i> (§ 493—494)	289
d) Tematy koniugacji <i>-em -esz</i> (§ 495—496)	291
e) Tematy czasowników <i>jestem, wiem, jem, dam</i> (§§ 497—499)	292
2. Pochodzenie form czasu teraźniejszego (§ 500)	294
3. Pochodzenie form czasu przeszłego (§ 501)	296
4. Pochodzenie form czasu przyszłego (§ 502)	296
5. Pochodzenie form trybu przypuszczającego (§ 503)	296
6. Pochodzenie form trybu rozkazującego (§ 504)	297
7. Pochodzenie form imiesłowowych (§ 505)	298

NAUKA O ZDANIU

A. Rodzaje zdań (§ 506)	301
B. Zdanie pojedyncze nierozwinięte (§§ 507—514)	302
I. Sposoby wyrażania podmiotu nierozwiniętego (§§ 508—510)	302
II. Sposoby wyrażania orzeczenia nierozwiniętego (§§ 511—514)	304

	Str.
C. Zdanie pojedyncze rozwinięte (§§ 515—646)	306
I. Sposoby wyrażania podmiotu zasadniczego (§§ 516—520)	306
II. Sposoby wyrażania orzeczenia zasadniczego (§ 521)	309
III. Formy wyrazów określających (§§ 522—541)	309
1. Sposoby wyrażania dopełnienia (§§ 523—529)	310
2. Sposoby wyrażania przydawki (§§ 530—534)	312
3. Rodzaje i sposoby wyrażania okoliczników (§§ 535—540)	314
4. Przydawka okolicznikowa (§ 541)	316
IV. Wyrazy poza zdaniem (§ 542)	316
V. Układ wyrazów w zdaniu pojedynczym (§§ 543—548)	317
VI. Sposoby łączenia wyrazów w zdaniu (§§ 549—646)	321
1. Sposoby łączenia podmiotu i orzeczenia w zdaniu pojedynczym nierozwi- niętym (§§ 550—552)	321
2. Sposoby łączenia podmiotu i orzeczenia w zdaniu pojedynczym rozwi- niętym (§ 553)	322
3. Znaczenie form czasownika (§§ 554—574)	323
a) Użycie form strony (§§ 555—563)	324
b) Użycie form trybu (§§ 564—567)	327
Użycie bezokolicznika w znaczeniu trybu (§ 568)	328
c) Użycie form czasu (§§ 569—574)	329
4. Sposoby łączenia części podmiotu rozwiniętego i orzeczenia rozwiniętego (§§ 575—588)	332
a) Związki współrzędne (§ 578)	334
b) Związek zgody (§§ 579—584)	335
c) Związek rzędu (§§ 585—587)	340
d) Związek przynależności (§ 588)	341
5. Znaczenie przypadków (§§ 589—646)	341
a) Wołacz (§ 591)	342
b) Mianownik (§§ 592—595)	342
c) Najogólniejszy podział znaczeniowy przypadków zależnych (§ 596)	343
d) Dopełniacz (§§ 597—609)	344
a) Dopełniacz przysłowny (§§ 598—602)	344
β) Dopełniacz przyrzeczownikowy (§§ 603—609)	349
e) Celownik (§§ 610—617)	350
a) Celownik przysłowny (§§ 611—616)	350
β) Celownik przyrzeczownikowy (§ 617)	352
f) Biernik (§§ 618—625)	353
a) Biernik przysłowny (§§ 619—624)	353
β) Biernik przyrzeczownikowy (§ 625)	355
g) Narzędnik (§§ 626—640)	355
a) Narzędnik przysłowny (§§ 627—637)	355
β) Narzędnik przyrzeczownikowy (§§ 638—640)	359
h) Miejscownik (§§ 641—646)	359
a) Miejscownik przysłowny (§§ 642—645)	360
β) Miejscownik przyrzeczownikowy (§ 646)	360
D. Zdanie złożone (§§ 647—714)	361
I. Rodzaje zdań złożonych (§§ 647—649)	361
II. Rozbiór zdania złożonego współrzędnie (§§ 650—657)	362
1. Zdania współrzędne łączne (§§ 652—653)	363
2. Zdania współrzędne wynikowe (§§ 654—655)	364
3. Zdania współrzędne przeciwstawne (§§ 656—657)	364
III. Rozbiór zdania złożonego podrzędnie (§§ 658—697)	365

	Str.
1. Wzajemny stosunek zdań wchodzących w skład zdania złożonego podrzędnie (§§ 658—662)	365
2. Układ zdań w zdaniu złożonym podrzędnie (§ 663)	367
3. Podział zdań podrzędnych ze względu na sposób ich łączenia ze zdaniami nadrzędnymi (§ 664)	368
4. Podział zdań podrzędnych ze względu na ich znaczenie (§ 665)	368
5. Zdania podmiotowe (§§ 666—667)	369
6. Zdania orzecznikowe (§§ 668—670)	370
7. Zdania określające (§§ 671—697)	371
a) Zdania dopełnieniowe (§§ 672—674)	371
b) Zdania przydawkowe (§§ 675—677)	372
c) Zdania okolicznikowe (§§ 678—697)	373
α) Zdania okolicznikowe miejsca (§ 679)	373
β) Zdania okolicznikowe czasu (§§ 680—681)	374
γ) Zdania okolicznikowe sposobu (§§ 682—683)	375
δ) Zdania okolicznikowe stopnia (§§ 684—685)	375
ε) Zdania okolicznikowe celu (§ 686)	376
ς) Zdania okolicznikowe przyczyny (§ 687)	376
η) Zdania okolicznikowe warunkowe (§§ 688—694)	377
θ) Zdania okolicznikowe przyzwalające (§§ 695—697)	379
IV. Zdania złożone wielocłonowe (§§ 698—704)	380
1. Zdanie wielocłonowe złożone współrzędnie (§ 699—702)	381
2. Zdanie wielocłonowe złożone podrzędnie (§ 703)	382
3. Układ zdań w zdaniu wielocłonowym złożonym podrzędnie (§ 704)	384
V. Okresy (§§ 705—706)	384
VI. Równoważniki zdania (§§ 707—711)	386
VII. Zdania niezupełne i urwane (§§ 712—713)	389
VIII. Podział utworów językowych oznaczających skończone całości myślowe (§ 714)	390
Objaśnienie znaków	XVI